

Цитування:

Бермес І. Л. Творчість Ярослава Лопатинського в музикознавчих студіях. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2025. № 2. С. 356–362.

Bermes I. (2025). Yaroslav Lopatynskyi's Work in Musicological Studies. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 2, 356–362 [in Ukrainian].

Бермес Ірина Лаврентіївна,

доктор мистецтвознавства, професор,
завідувачка кафедри вокально-хорового,
хореографічного та образотворчого
мистецтва

Дрогобицького державного педагогічного
університету ім. Івана Франка
<https://orcid.org/0000-0001-5752-9878>
irunabermes@ukr.net

ТВОРЧІСТЬ ЯРОСЛАВА ЛОПАТИНСЬКОГО В МУЗИКОЗНАВЧИХ СТУДІЯХ

Мета статті: систематизувати друковані матеріали про творчість Ярослава Лопатинського. **Методологія дослідження.** У статті використано такі методи: історизму – для висвітлення творчості композитора в контексті розвитку музичної культури Східної Галичини кінця XIX – першої третини XX століття та культурних традицій, які склалися в цей період; аналітичний – для вивчення матеріалів і наукових розвідок українських учених про творчу спадщину митця; біографічний – для розкриття основних етапів життя та творчості Я. Лопатинського. **Наукова новизна** статті визначається зверненням до малодослідженої теми галицької музичної культури, зокрема з'ясування інтересу дослідників до творчості Я. Лопатинського як у першій третині XX ст., так і в наш час. У статті вперше систематизовано матеріали про творчість композитора. **Висновки.** До плеяди галицьких композиторів-аматорів, які успішно працювали на полі культури краю, поряд із П. Бажанським, Я. Ярославенком, М. Кумановським можемо віднести і Я. Лопатинського – лікаря за фахом, музиканта за покликанням. Митець творив у різних жанрах, усе ж найбільш яскраво проявив себе у камерно-вокальному, у генезисі тісно пов'язаного з народно-пісненими джерелами. Це зумовлено етнічними особливостями регіону, його традиціями, загальнокультурними тенденціями. Дослідницька зацікавленість до композиторської творчості Я. Лопатинського засвідчує неординарність його продуктивного мислення, вміння поєднати лікарську практику зі «сродною працею», яка допомогла розкритися природним здібностям, створити музичні твори на основі українського національного фольклору, з яким їх споріднює тематика, характерні художні образи, музичні інтонації. Це актуалізує необхідність створення інтегрованого дослідження, яке б узагальнило напрацьований корпус періодичних матеріалів, наукових розвідок, що розкривають різні аспекти творчості Я. Лопатинського.

Ключові слова: Я. Лопатинський, композитор-аматор, композиторська творчість, камерно-вокальні твори, музикознавчі дослідження.

Bermes Iryna, Doctor of Arts, Professor, Head of the Department of Vocal and Choral, Choreographic and Fine Arts, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

Yaroslav Lopatynskyi's Work in Musicological Studies

The purpose of the article is to systematise printed materials about the work of Yaroslav Lopatynskyi. **Research methodology.** The following methods were used in the article: historicism – to highlight the composer's work in the context of the development of the musical culture of Eastern Galicia in the late 19th – first third of the 20th century and the cultural traditions that developed during this period; analytical – to study materials and scientific research by Ukrainian scientists about the artist's creative heritage; biographical – to reveal the main stages of the life and work of Yaroslav Lopatynskyi. **The scientific novelty** of the article is determined by its address to the little-studied topic of Galician musical culture, in particular, the clarification of researchers' interest in the work of Ya. Lopatynskyi both in the first third of the 20th century and in our time. The article systematises materials about the composer's work for the first time. **Conclusions.** Along with P. Bazhanskyi, Ya. Yaroslavenko, and M. Kumanovskyi, we can also include Ya. Lopatynskyi, a doctor by profession and a musician by vocation, to the galaxy of Galician amateur composers who successfully worked in the field of culture of the region. The artist created in various genres, but most clearly manifested himself in chamber and vocal, in the genesis of which is closely connected with folk song sources. This is due to the ethnic characteristics of the region, its traditions, and general cultural trends. Research interest in the composer's work of Ya. Lopatynskyi testifies to the uniqueness of his productive thinking, the ability to combine medical practice with “related work”, which helped to reveal natural abilities, to create musical works based on Ukrainian national folklore, with which they are related by subject matter, characteristic artistic images, and musical intonations. This actualises the need to create an integrated study that would summarise the accumulated corpus of periodical materials and scientific research that reveal various aspects of Ya. Lopatynskyi's work.

Keywords: Ya. Lopatynskyi, amateur composer, composer's work, chamber and vocal works, musicological research.

Актуальність теми дослідження. Для розвитку музичної культури Східної Галичини у першій третині ХХ ст. важливе значення мало поживлення творчої практики, репрезентованої як виконавською, здебільшого вокально-хоровою, так і композиторською діяльністю. Серед когорти галицьких майстрів цього періоду варто виокремити ім'я Ярослава Лопатинського (1871–1936) – композитора за покликом серця і лікаря за фахом.

Творча спадщина митця включає твори різних жанрів (дві опери – «Еней на мандрівці» та «Казка скал»; хор «Вставай, Україно!», кілька інструментальних творів для симфонічного оркестру та фортепіанних опусів). Найбільша частка серед композицій Я. Лопатинського належить солоспівам (понад 100), яким композитор надавав перевагу, оскільки в кінці ХІХ – початку ХХ століття цей жанр був вельми популярним у творчості галицьких майстрів. До того ж, вісім опер Я. Лопатинського вважаються втраченими, тож можемо припустити, що спадщина композитора ще й досі не встановлена і недостатньо вивчена. У цьому й полягає актуальність статті.

Мета статті – систематизувати друковані матеріали про творчість Ярослава Лопатинського.

Аналіз досліджень та публікацій. Дописи про життєтворчість композитора з'явилися у періодиці Східної Галичини та Буковини у 1906, 1912, 1936 роках. Це статті С. Людкевича, М. Левицького, Я. Ярославенка. Творчість композитора стисло аналізується в «Історії української музики» (1922) М. Грінченка, оперна творчість – у монографії Л. Архімович «Українська класична опера» (1957), праці Д. Антоновича «Триста років українського театру» (1925) та А. Рудницького – «Українська музика» (1963).

До 100-річчя від дня народження Я. Лопатинського було опубліковано статтю Б. Луканюка в журналі «Музика». У період незалежності України творчість митця була предметом уваги Р. Сов'яка, С. Василик, Г. Максим'юк, Л. Ваташука, І. Сікорської, А. Мухи, Г. Степанченко, Н. Толошняк і С. Маковійчук, Р. Мисько-Пасічник, П. Медведика та інших.

Виклад основного матеріалу. «Творчість композитора інспірована усвідомленням власної причетності до історичного процесу» [5, 225]. Підтвердженням вищезазначеного

була життєтворчість Я. Лопатинського, який, працюючи окружним лікарем, маючи добрі музичні здібності, відгукуючись на культурні запити автохтонів, komponував як задля самореалізації, так і самоствердження й ідентифікації українців в умовах бездержавності.

Як слушно зазначає Л. Кияновська, «мусимо... визнати, що поруч з визнаними метрами галицьку культуру творили і інші мистці, чиї імена часто незаслужено пропускались в історичних нарисах культури» [8, 172]. Серед імен о. П. Бажанського, Я. Вінцковського, М. Кумановського, Г. Топольницького, вчена називає і Я. Лопатинського.

Дослідники творчості українського композитора стверджують, що він «зумів підняти над тогочасним домашнім музикуванням і вивести жанр західноукраїнського романсу за його вузькі рамки» [12, 24]. У статті, присвяченій 100-річчю від народження митця, Б. Луканюк визначає її як «перехідний щабель між домашнім музикуванням і вокальною творчістю Д. Січинського і С. Людкевича» [там само].

Дописи про творчість Я. Лопатинського друкувалися як при житті, так і після смерті митця. Наприклад, одна з перших опублікованих рецензій у журналі «Світ» 1906 р. належить С. Людкевичу і стосується хорового твору «Вставай, Україно» (1905) [13, 426.]. Перший відгук був негативним: «Приглянувшись, однак, ближче самій композиції, пересвідчимося, п. д. Лопатинський і не думав одушевлятися текстом і змістом вірша, бо ні в однім шагу не добачиш ніякої зв'язі музики з текстом» [там само]. Зауважимо, що точна дата написання твору не встановлена, бо рукопис хорових партій датується 1910–1911 рр. і знаходиться в Інституті досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів ЛНБ ім. В. Стефаника. Втім, можемо припустити, що написаний твір був значно раніше, коли Я. Лопатинський багато komponував, незважаючи на те, що професійна лікарська практика в селі Гологори забирала майже весь час і потребувала великої уваги. Та й для творення музики бракувало професійної освіти та досвіду. Все ж постійна праця над удосконаленням композиторського письма, набуті практичні навички згодом знайшли відображення у творах Я. Лопатинського. З

часом і думка С. Людкевича про твори композитора-аматора суттєво змінюється і він з більшою прихильністю ставиться до них, зокрема до камерно-вокальних.

1912 року М. Левицький надрукував у часописі «Нова Буковина» допис під назвою «Прем'єра української опери в Чернівцях». Йшлося про комічну оперу «Еней на мандрівці», написаної для театру «Руська бесіда» на сюжет за мотивами «Енеїди» І. Котляревського (1906, лібрето М. Курцеби, рукопис). Автор констатував, що прем'єра пройшла успішно, однак відчувається поспіх у її підготовці [10, 8].

В «Історії української музики» (1922) М. Грінченко вмістив короткі відомості про творчість композитора. Дослідник підкреслював, що Я. Лопатинський «вславився як композитор вокальної музики» [7, 190]. Серед кращих солоспівів автор виокремив «Ах, кільки струн в душі звенить» (сл. О. Олеся); згадав музику до 3-актної комедії «Свекруха», незакінчену оперу «Оксана» та фантастичну оперу «Казка скал», лібрето до якої написав сам Лопатинський; стверджував, що комічна опера «Еней на мандрівці» ставилася в Чернівцях і низці галицьких міст [там само, 190–191].

У 20-х роках ХХ століття дослідники творчості Я. Лопатинського позиціонували митця, передусім, як оперного композитора. Так, Д. Антонович у дослідженні «Триста років українського театру» зазначав, що Я. Лопатинський – «другий видатний у Галичині оперовий композитор» після Д. Січинського [1, 183]. Далі історик театру підкреслював, що «заслуги Я. Лопатинського перед українською оперою не обмежуються тільки діяльністю композитора, бо для української оперової сцени Я. Лопатинський переклав лібрето опер “Жидівка” і “Cavalleria Rusticana”, а також бувши який час директором галицького театру “Руської бесіди”, багато поклав труду над виставами опер як українських, так і перекладених» [там само].

Найчастіше в полі зору музикознавців опинялася опера «Еней на мандрівці». Так, А. Рудницький в історично-критичному огляді «Триста років українського театру» негативно відгукувався про оперу. Він окреслив її як «оперету» з такою оцінкою: «Музика цієї оперети, яка йшла в галицькій і буковинській провінції, цілком «опереткова»; народно-пісенний матеріал використано в цілком непридатних для цього місцях (напр., троянці співають ... коломийку!)» [16, 140].

У тоталітарну добу життєтворчості Я. Лопатинського не викликала особливої уваги. Йдеться про поодинокі відомості у монографії Л. Архімович «Українська класична опера» (1957), розгорнуту статтю Б. Луканюка, надруковану в журналі «Музика» (1971) до 100-річчя від дня народження композитора, коротку довідку в УРЕ (1981, т. 6). Так Л. Архімович зазначала, що в ХІХ столітті в співогрі, яку плекали галицькі композитори М. Вербицький, І. Лаврівський, В. Матюк, «формувалися й кристалізувалися окремі складові частини оперного жанру у власному розумінні слова, який незабаром знайшов тут свій вияв у творчості А. Вахнянина, Д. Січинського, почасти Я. Лопатинського» [2, 119].

У період незалежності Української держави творча спадщина композитора викликає все більший інтерес науковців. Це статті біографічного характеру, хоча, зазначимо, в життєписі композитора ще й до сьогодні залишаються прогалини. Йдеться про публікації С. Василик «Ярослав Лопатинський: реконструкція біографії на архівних джерелах» (2014), Г. Максим'юк «Ярослав Лопатинський: життя між госпіталем і романсом» (2011), Г. Ваташука «Родом з Долини» (1990). Зокрема Г. Ваташук здійснив короткий огляд творчості Я. Лопатинського та вніс деякі уточнення щодо студіювання музики. Так, відомо, що в роки навчання на медичному факультеті Віденського університету Лопатинський брав приватні уроки у С. Майкапара, який мешкав у Відні у 1893–1898 рр. Автор статті наголошував, що студент-медик «удосконалював гру на фортепіано під керівництвом професора Лешетицького» [6, 21]. Справді, відомий польський піаніст, педагог і композитор Т. Лешетицький 1878 р., після 25-ти років професорування у Санкт-Петербурзькій консерваторії, повернувся до Відня і почав тут викладати. Тож цей факт міг мати місце. Тим більше, що у віденський період, покликаючись на Г. Ваташука, було скомпоновано «“Відгуки з України” та “Аркан” для духового оркестру, романси “Весна до нас рік річно повертає”, “Давня весна” (1887)» [там само]. На нашу думку, ця думка є помилковою, адже вищезазнані твори були написані в 16-річному віці, а Лопатинський навчався у Відні 7 років (1891–1898). Далі автор стверджує, що у віденський період «...виходять три збірки українських танців та романси на слова двоюрідного брата Льва Лопатинського – “Не

буду зривати тебе, білий квіте" (1895), "Студена вода" (1898))» [там само].

Музично-сценічні твори Я. Лопатинського були в полі зору музикознавиці І. Сікорської. У дисертаційному дослідженні «Українська комічна опера: генезис, тенденції розвитку» (1993) вчена вдалася до компаративного аналізу «Енеїди» М. Лисенка й «Енея на мандрівці» Я. Лопатинського (опери обох авторів було завершено 1911 р), акцентуючи на їхню драматургію. Дослідниця наголошує, що «М. Лисенко мав на меті створення добре випробуваного у власній творчості типу побутової лірико-комічної опери, спорідненої з традиціями національного музичного театру. "Еней на мандрівці" Я. Лопатинського зорієнтований на західноєвропейську оперету (фривольність, легковажність героїв, деяка поверховість у розкритті образів, панування аріозності та куплетної форми. Водночас, опера Я. Лопатинського тяжіла і до комічної опери західних зразків (відсутність розмовних діалогів, наскрізний розвиток дії, великі хорові фінали, буфонада тощо» [17, 11].

Найбільш розлогу характеристику опери «Еней на мандрівці» подано у 3 томі «Історії української музики». Автор розділу «Музично-театральна творчість» А. Муха підкреслював, що опера «відбиває впливи як української народної, так і західноєвропейської класичної оперети. Про це свідчить відгук на гастрольну виставу... 30 жовтня 1913 року в Ярославі, що зберігається в матеріалах листування з товариством «Руська бесіда» у ЦДІАУ у м. Львові. На думку автора відгуку, ця оперета мала своїм взірцем Оффенбаха (ймовірно, йдеться про «Прекрасну Єлену» – І. Б.), музика в ній легка, пройнята народними наспівами, виразно характеризує образи і ситуації...», хоча, на думку рецензента, «інсценізація здійснена невдало» [15, 167]. А. Муха наголошував на фрагментарності, що посилюється «однотипністю деяких ситуацій і відсутністю наскрізного образно-сценічного розвитку», що викликає «непереборне відчуття внутрішньої статичності й розтягненості» [там само]. Музикознавець акцентував на «спорідненість ідейно-сюжетних мотивів» «Енеїди» Лисенка і «Енея на мандрівці» Лопатинського, зокрема «козацького вольнолюбства (хори троянців), лірики кохання (Еней і Дідона), оспівування радощів буття (вальс Венери і вальс Ганни), гумору й соціальної сатири, уваги до жанрової побутовості» [там само].

Не оминула своєю увагою оперу «Еней на мандрівці» українського митця і театрознавиця

М. Гарбузюк вперше проаналізувавши її рукопис у статті «Початок професійної акторської діяльності Леся Курбаса: до проблеми датування», надрукованій у часописі «Просценіум» 2012 року.

Щодо камерно-вокальної спадщини митця, то їй присвячено більше уваги. У 1936 році, після смерті Я. Лопатинського, в газеті «Діло» та журналі «Назустріч» було вміщено статті-некрологи. В одній із них («Той, що кохався у легких піснях») Я. Ярославенко відзначав високий рівень скомпонованих вокальних творів та стверджував, що саме за його редакцією вони вийшли у світ: «...Лопатинський почав друкувати свої солоспіві під фортепіано років 30 тому. Тоді мав до сотні покладених на музику пісень, в основному на слова Вороного, Чернявського, Олеся, Черкасенка, Лесі Українки, Грабовського та Кримського» [20, 5]. Позитивно відгукувався про творчість Я. Лопатинського і В. Барвінський. Митець вважав композитора автором «дуже поширених, побіч Січинського, й цінних солоспівів (із найкращих – "Сам на березі лежу", "Хто дозвіл тобі дав", "Сон", "Хмари", "Горить моє серце" та популярної "В неділеньку вранці" й ін., фортепіанових та скрипкових мініатюр, хорів ("Вставай Україно" з оркестрою, "Псалом", комічної опери "Еней на мандрівці", фантастичної опери "Казка скал")» [3, 712]. У дописі «Ярослав Лопатинський» В. Барвінський висновував, що «тільки брак професійної музичної освіти завадив Лопатинському повністю творчо розкритися в інших жанрах» [4, 4]. А. Рудницький вважав, що солоспіві Я. Лопатинського «сентиментальні й може тому популярні між співаками і публікою» [16, 140].

У шеститомному виданні «Історія української музики», зокрема у третьому томі, розділі «Солоспіві», здійснено розгорнутий музикознавчий аналіз вокальних творів Я. Лопатинського музикознавицею Г. Степанченко. Дослідниця класифікує всі солоспіві композитора на лірико-споглядальні («Люблю тебе», «Озерце в степу», «Забудь мене», «Нічка темна і тиха була», «Не буду зривати тебе, білий квіте»); лірико-романтичні («Цвіт лотосу», «Горить моє серце», «Русалка»), в яких, на думку вченої, відчутні впливи Ф. Шуберта; лірико-психологічні («Сам на березі лежу» на сл. Г. Гейне); лірико-побутові («Як я був молодий», «Горішки»); лірико-соціальні («Сирітка», «Зелений гай, пахуче поле») [17, 230–231]. І. Сікорська

виокремлює в солоспівах Я. Лопатинського тенденцію «до поглиблення вислову, збагачення засобів художньої виразності» [там само, 231].

Камерно-вокальна творчість Я. Лопатинського проаналізована у статті з однойменною назвою авторства Н. Толошняк і С. Маковійчук, що побачила світ у 5 томі «Musica Galiciana» 2000 року. В 6 томі цього видання було надруковано статтю С. Маковійчук «Музична інтерпретація поезії “Молодої Музи” у вокальній творчості Я. Лопатинського» (2001).

М. Логойда у 1999-2001 рр. видала три збірки солоспівів Лопатинського. Глибоке проникнення у камерно-вокальну творчість композитора дало змогу визнати, що «для Я. Лопатинського пісні й солоспіви стали творчим матеріалом у композиторському вдосконаленні й необхідною потребою духовного самовираження. Творчий ріст у його камерних вокальних творах проявляється у більш складних за формою, змістом та логістикою композиціях» [11, 47.].

Нотографічний перелік рукописів та першодруків музичних творів Я. Лопатинського із фондів ЛННБ ім. В. Стефаника з метою введення їх до наукового обігу здійснила Н. Косаняк. Дослідниця здійснила короткий огляд літератури про Я. Лопатинського та наголосила на необхідності пошуку та опрацюванні автографів і видань творів композитора «з метою поповнення наукової бази джерел до історії музичної культури Галичини» [9, 612].

Український композитор залишив доволі велику спадщину, в якій найбільш ранніми рукописами, написаними у 16-річному віці, є солоспіви «Весна до нас рік річно повертає» (на слова Б. Лепкого) та «Давня весна» (на вірші Лесі Українки). Жанр солоспіву неспроста з'явився у творчості митця, адже в ньому відображалися характерні для його доби тенденції: звернення до внутрішнього світу людини, українського фольклору, що дозволило Я. Лопатинському максимально повно розкрити свою творчу індивідуальність. Значну роль в поширенні солоспівів Я. Лопатинського відіграло видавництво «Торбан», в якому впродовж трьох років (1922 – 1924) було опубліковано 27 вокальних творів композитора.

У дисертації Р. Сов'яка, присвяченій проблемам становлення та еволюції західноукраїнського романсу XIX – початку XX століть, зазначається, що кульмінацією

цього періоду була творчість Д. Січинського – митця, який визначив головний вектор розвитку тогочасного композиторського життя Галичини. Саме камерно-вокальна творчість Д. Січинського значною мірою вплинула на становлення Я. Лопатинського-композитора. Дослідник акцентував, що «“ліризація” музично-виразових засобів романсів Я. Лопатинського... сприяла яскравому вираженню пісенно-романсової структури окремих віршів Лесі Українки, О. Олеся. Показово, що посилення принципу образної індивідуалізації... найяскравіше проявилось в тих творах, поетичні першоджерела яких відрізнялися емоційною глибиною, ліричним підтекстом, поліжанровою основою» [18, 172]. Цей принцип реалізувався композиторами «паралельно з заломленням іншого художнього принципу – образного узагальнення через жанри ліричних і танцювальних пісень, пісні-вальсу, пісні-баркароли» [там само].

Р. Мисько-Пасічник стверджує, що пісні Я. Лопатинського «ще за життя автора виконували не тільки аматори, але й професійні співаки, в тому числі С. Крушельницька, О. Бандрівська, М. Сабат-Свірська, І. Синенька-Іваницька, Р. Прокопович-Орленко» [14, 61].

Петро Медведик вмістив розвідку «Лопатинський Ярослав» у 226 томі «Записок Наукового товариства ім. Т. Шевченка». Праці музикознавчої комісії (1993).

Щодо фортепіанних п'єс композитора, то він неохоче віддавав їх до друку, посиляючись на свій недостатній професіоналізм. Проте існує архівний документ, у якому йдеться, що у 1935 році саме завдяки своєму фаховому підходу Я. Лопатинський отримав диплом та почесне членство Віденського Союзу авторів.

Загалом, покликаючись на Л. Кияновську, можемо констатувати, що «романтичні тенденції, а відтак стремління “обережного оновлення” помітні у творчості українських композиторів-аматорів, що діють в останні десятиріччя XIX на початку XX сторіччя» [8, 126], серед яких, окрім В. Матюка, О. Нижанківського, Д. Січинського, Й. Кишакевича, Г. Топольницького, вчена називає і Я. Лопатинського.

Звичайно, вищевикладена інформація не може претендувати на вичерпність, оскільки життєтворчість галицьких композиторів, зокрема й Я. Лопатинського, в якій ще багато «білих плям», викликає щораз більше зацікавлення науковців.

Висновки. До плеяди галицьких композиторів-аматорів, які успішно працювали на полі культури краю, поряд із П. Бажанським, Я. Ярославенком, М. Кумановським, можемо віднести і Я. Лопатинського – лікаря за фахом, музиканта за покликанням. Митець творив у різних жанрах, усе ж найбільш яскраво проявив себе у камерно-вокальному, в генезисі тісно пов'язаного з народно-пісенними джерелами. Це зумовлено етнічними особливостями регіону, його традиціями, загальнокультурними тенденціями.

Дослідницька зацікавленість до композиторської творчості Я. Лопатинського засвідчує неординарність його продуктивного мислення, вміння поєднати лікарську практику зі «сродною працею», яка допомогла розкритися природним здібностям, створити музичні твори на основі українського національного фольклору, з яким їх споріднює тематика, характерні художні образи, музичні інтонації. Це актуалізує необхідність створення інтегрованого дослідження, яке б узагальнило напрацьований корпус періодичних матеріалів, наукових розвідок, що розкривають різні аспекти творчості Я. Лопатинського.

Література

1. Антонович Д. Триста років українського театру (1619–1919). Прага : Укр. громад. вид. фонд, 1925. 272 с.
2. Архімович Л. Українська класична опера. Київ : Держ. вид-во образ. м-ва і муз. л-ри, 1957. 312 с.
3. Барвінський В. Музика. *Історія української культури* / ред. І. Крип'якевич. Львів : Вид. Івана Тиктора, 1937. Зш. 15. С. 691–718.
4. Барвінський В. Ярослав Лопатинський. *Новий час*. 1936. № 14. С. 4.
5. Бермес І. Життєві доміанти Миколи Ластовецького. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2009. Вип. 15 (1). С. 225–232.
6. Ваташук Г. Родом з Долини. *Музика*. 1990. № 3. С. 21–22.
7. Грінченко М. Історія української музики. Київ : Спілка, 1922. 278 с.
8. Кияновська Л. Стильова еволюція галицької музичної культури XIX–XX ст. Тернопіль : Астон, 2000. 339 с.
9. Косаняк Н. Із композиторської творчості Ярослава Лопатинського: рукописи та першодруки із фондів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. *Записки Львівської національної бібліотеки України імені В. Стефаника*. 2017. Вип. 9 (25). С. 607–633.

10. Левицький М. Прем'єра української опери в Чернівцях. *Нова Буковина*. 1912. 16 червня. С. 8–9.

11. Логойда М. Еволюція композиторського письма у вокальній ліриці галицьких композиторів другої половини XIX – початку XX століття. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка*. 2013. Вип. 27. С. 38–52.

12. Луканюк Б. Ярослав Лопатинський. *Музика*. 1971. № 5. С. 24–25.

13. Людкевич С. «Вставай, Україно!» : пісня на мішаний хор у супроводі оркестру або фортеп'яно / сл. С. Кричевського; муз. Я. Лопатинського. *Дослідження, статті, рецензії, виступи* : у 2 т. / упоряд. З. Штундер. Львів : Дивосвіт, 2000. Т. 2. С. 426.

14. Мисько-Пасічник Р. Ярослав Лопатинський. *Митці Львівщини. Календар ювілейних і пам'ятних дат на 2001 рік* / упоряд. Н. Письменна, М. Кривенко. Львів, 2001. С. 59–62.

15. Муха А. Музично-театральна творчість. *Історія української музики* : у 6 т. / редкол.: М. Загайкевич, А. Калениченко, Н. Ф. Семененко. Київ : Наукова думка, 1990. Т. 3 : Кінець XIX – початок XX ст. С. 140–190.

16. Рудницький А. Українська музика: історично-критичний огляд. Мюнхен : Дніпрова хвиля, 1963. 406 с.

17. Сікорська І. Українська комічна опера: генезис, тенденції розвитку : автореф. дис. ...канд. мистецтвознавства. спец. : 17.00.03. Київ, 1993. 18 с.

18. Сов'як Р. Проблема становлення и развития западноукраинского романа XIX – начала XX вв.: дис. ...канд. искусств. Киев, 1984. 191 с.

19. Степанченко Г. Солоспів. *Історія української музики* : у 6 т. / редкол.: М. Загайкевич, А. Калениченко, Н. Ф. Семененко. Київ : Наукова думка, 1990. Т. 3 : Кінець XIX – початок XX ст. С. 214–234.

20. Ярославенко Я. Той, що кохався у легких піснях. *Назустріч*. 1936. № 3. С. 5.

References

1. Antonovych, D. (1925). Three Hundred Years of Ukrainian Theatre (1619–1919). Praha [in Czech].
2. Arkhimovych, L. (1957). Ukrainian Classical Opera. Kyiv [in Ukrainian].
3. Barvinskyi, V. (1937). Music. *History of Ukrainian Culture*, 15, 691–718 [in Ukrainian].
4. Barvinskyi, V. (1936). Yaroslav Lopatynskyi. *New Time*, 14, 4 [in Ukrainian].
5. Bermes, I. (2009). Mykola Lastovetsky's Life Dominants. *Ukrainian Culture: Past, Present, Ways of Development*, 15 (1), 225–232 [in Ukrainian].
6. Vatachchuk, H. (1990). Originally from Dolyna. *Music*, 3, 21–22 [in Ukrainian].
7. Hrinchenko, M. (1922). History of Ukrainian Music. Kyiv [in Ukrainian].

8. Kyianovska, L. (2000). Stylistic Evolution of Galician Musical Culture in the 19th – 20th Centuries. Ternopil [in Ukrainian].
 9. Kosaniak, N. (2017). From the Composer's Work of Yaroslav Lopatynsky: Manuscripts and First Editions from the Collections of the V. Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine. *Notes of the V. Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine*, 9 (25), 607–633 [in Ukrainian].
 10. Levytskyi, M. (1912). Premiere of Ukrainian Opera in Chernivtsi. *New Bukovina*, 8–9 [in Ukrainian].
 11. Lohoida, M. (2013). The Evolution of Composer's Writing in the Vocal Lyric of Galician Composers of the Second Half of the 19th and Early 20th Centuries. *Scientific Collections of the M. V. Lysenko Lviv National Academy of Music*, 27, 38–52 [in Ukrainian].
 12. Lukaniuk, B. (1971). Yaroslav Lopatynsky. *Music*, 5, 24–25 [in Ukrainian].
 13. Liudkevych, S. (2000). "Arise, Ukraine!": A Song for Mixed Choir Accompanied by Orchestra Or Piano / lyrics by S. Krychevsky; music by Ya. Lopatynsky. *Research, Articles, Reviews, Performances*, t. 2, 426 [in Ukrainian].
 14. Mysko-Pasichnyk, R. (2001). Yaroslav Lopatynsky. Artists of Lviv Region. Calendar of Anniversaries and Memorable Dates for 2001, 59–62 [in Ukrainian].
 15. Mukha, A. (1990). Musical and Theatrical Creativity. *History of Ukrainian Music*, 3, 140–190 [in Ukrainian].
 16. Rudnytskyi, A. (1963). Ukrainian Music: A Historical and Critical Review. Munich [in German].
 17. Sikorska, I. (1993). Ukrainian Comic Opera: Genesis, Development Trends. *Extended Abstract of Candidate's Thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
 18. Soviak, R. (1984). The Problem of Formation and Development of Western Ukrainian Romance of the 19 – Early 20 Centuries. *Candidate's Thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
 19. Stepanchenko, H. (1990). Solos. *History of Ukrainian Music*, 3, 214–234 [in Ukrainian].
 20. Yaroslavenko, Ya. (1936). The One who Loved in Light Songs. *Towards*, 3, 5 [in Ukrainian].
- Стаття надійшла до редакції 09.05.2025*
Отримано після доопрацювання 11.06.2025
Прийнято до друку 18.06.2025